Eidsfjord Mat AS
Eidsfjordveien 311
8415 Sortland
joker.eidsfjord@joker.no

Sortland kommune
Vesterålsgata 57
8400 Sortland
postmottak@sortland.kommune.no

Att.: Kommunedirektør Trond Stenhaug

Eidsfjord den 3. oktober 2025

Søknad om utvidet salgsløyve.

Dagligvarebutikken ble startet i februar 2004, og er drevet av undertegnede siden etableringen. Butikken har et allsidig utvalg av varer og tjenester, og har utviklet seg i takt med nye behov i markedet. Endringer i handlemønster, kundebehov, ny teknologi og økonomiske vurderinger tilsier at det nå er viktig og riktig å legge om drifta til en delvis fjernbetjent døgnåpen butikk. For innbyggerne vil det være en stor fordel med et alltid tilgjengelig dagligvaretilbud lokalt, samt at dette er vesentlig for å kunne opprettholde lokalbutikken i bygda.

Planleggingen av digitaliseringen gjøres i samarbeid med Kjøpmannshuset (Joker) som er vår kjede, og Merkurprogrammet. Alle regler og normer for denne driftsformen følges slik at vi blir en autorisert butikk med godkjent RMA-butikkstyring.

I denne sammenheng søker vi om utvidet salgsløyve.

Begrunnelsen for at vi satser på døgnåpen butikk er for å gi våre kunder et bedre tilbud og tilgjengelighet, og for å skape et langsiktig driftsmessig grunnlag for drift av dagligvarebutikken på Rundhaug. Ambisjonen er å kunne åpne den «Høyteknologiske» butikken i februar 2026.

<u>Om delvis digitalt betjent butikk</u>
RMA-Butikkstyring handler om at vi jobber på en smartere måte, butikken er alltid betjent fra ansatte som enten befinner seg fysisk i butikken eller sitter på vårt kundesenter. Kunden kan når som helst på døgnet få hjelp av våre kundeverter. Om kundeverten er fysisk i butikken eller sitter på vårt kundesenter utgjør ingen forskjell, begge kan se og snakke med kunde, samt styre kasser og andre ting i butikken, på en trygg, enkel og kundevennlig måte. En kundevert kan være en av oss som jobber i butikken, eller vi kan leie inn denne tjenesten fra Liberty Now AS som leverer teknologien for delvis fjernbetjent butikk. Det er nå over 150 distriktsbutikker som har tatt i bruk denne teknologien.

Når det gjelder de generelle prinsippene rundt risikokartlegging og internkontroll i forbindelse med

salg av alkohol, har det vært godt ivaretatt frem til i dag. Med det nye systemet vil det bli enda bedre ivaretatt. Med teknologien RMA-Butikkstyring vil butikken ha bedre kontroll enn det som er mulig å få til i en fysisk betjent butikk, og således oppfylle lover og forskrifter for salg av alkoholholdig drikke. Det brukes avansert teknologi som både styrer og overvåker butikken, i et fint samspill med den som har ansvar for butikken.

Det er ikke noe nytt at dagligvarebutikker har selvbetjeningskasser. Dette har eksistert i mange år, hvor selvbetjeningskassene er et konsept som utviklet seg til å bli en del av betjente butikker, hvor da alkohol har blitt solgt som en del av det ordinære salgsløyve over selvbetjeningskassene. Praksisen har vært at butikker har plassert inn selvbetjeningskasser uten å søke om endring av salgsløyve. Kontroll og tilsyn har vært varierende fra butikk til butikk, hvor Helsedirektoratet kom med en innskjerping i november 2019. Det er ikke dette konseptet vi skal inn på.

Konseptet vi skal inn på er «Autorisert butikk med godkjent RMA-Butikkstyring», og må ikke forveksles med betjente butikker med «selvbetjent kasse». RMA-Butikkstyring bygger på en helt annen modell, og har et helt annet system for drift, overvåkning og kontroll som fører til at sikkerhet og kontroll rundt alkoholsalg er godt ivaretatt.

Vi er også kjent med Helsedirektoratet tolkningsuttalelse 22.10.2021, hvor Liberty Now AS som er leverandør av RMA-Butikkstyring har kommet med følgende uttalelse:

RMA-Teknologien er bygd for å ha «minst eller bedre kontroll» enn det som er mulig å få til i en tradisjonell butikk. Gjennom «RMA-Butikkstyring» så blir alt salg av alkoholholdig drikk enkelt kontrollert av en person. Denne personen kan enkelt overvåke og kontrollerer alle kjennetegnene som er oppgitt i påvirkningsskalaen fra Helsedirektoratet og mer til for å avdekke om en person er «åpenbart påvirket», hvor man også enkelt kan observere kunden tilbake i tid (noen sek/min) f.eks. på vei inn i butikk, eller i butikk, på en måte som ikke vil være mulig å få til for en ansatt som er fysisk skal gjør kontrollen ved/rundt kassen i en fysisk butikk.

Vedlagt følger anbefaling fra Distriktssenteret (Kommunaldepartementes Merkurprogram), med tillegg av fullstendig versjon av uttalelsene fra Liberty Now AS.

<u>Her følger overordnet beskrivelse av prosessen.</u>

Slik fungerer RMA-Butikkstyring i forhold til salg av alkohol, her følger en stegvis overordnet prosessbeskrivelse:

1. Teknologi observerer hva som skjer utenfor butikk før kunde har forsøkt å ta seg inn i butikken, og gir ulike type alarmer til den som har ansvar for butikken
2. Kunden får tilgang til butikken ved å ”tæppe” med PIN-kode, hvor løsningen kontrollerer gyldigheten i sanntid mot nasjonale og internasjonale betalingsformidlere, dette sikrer mot misbruk. På denne måten identifiseres kunden, noe som gir bedre kontroll-styringsmuligheter enn det du får i en vanlig butikk

3. Er kunde overstadig beruset og prøver å komme inn i butikken så går det alarm til den som har ansvar for butikken, og døren kan stenges automatisk eller manuelt slik at kunde ikke kommer inn
4. Den som betjener butikken kan enkelt ha toveis kommunikasjon med kunde før kunde kommer inn i butikk, i tillegg til visuell observasjon av kunde før kunde kommer inn i butikk
5. Kunder som går inn i butikken aksepterer vedlagte betingelser og vilkår for å bruke butikken (se vedlagt)
6. Kunden er pseudonymisert når hen går inn i butikken, ettersom kun unik identifikator og/eller deler av betalingsidentifikator blir lagret
7. All alkohol i butikken står i skap med spesiallåser som er koblet til styringssystemer, som lukker og åpner skapene på sekundet. Disse styringssystemene sørger for at skapene låses automatisk i henhold til lovgitte salgstider.
8. Teknologien varsler den som betjener butikken når kunde nærmer seg skap med alkohol, hvor ulik sensorteknologi varsler om unormal adferd osv. Er en kunde overstadig beruset så låses skapene med alkohol slik at kunde ikke kommer inn og får tilgang til alkohol. Er man usikker på tilstanden til kunden, kan man på sekunder spole tilbake og se kundens adferd fra hen nærmer seg butikken til hen står ved f.eks. ølskapet
9. Når kunde kommer til kassen og skanner alkoholholdig vare i kassen går det alarm til den som har ansvar for butikken med beskjed «aldersbestemt vare», som gjør at vedkommende umiddelbart visuelt kan observerer kunden før kunden får handlet
10. Første gang kunde handler så må kunde legitimere seg, noe som skjer gjennom spesialkamera og kontroll av den som betjener butikken, som deretter godkjenner handelen om alt er i orden
11. Kunde kan også legge inn fingeravtrykk ved å legitimere seg. Handler kunden varer med fingeravtrykk så sjekkes alder automatisk og det går varsel til den som betjener butikken, som da visuelt gjennom systemene ser kunden og hva som skjer på kassen og kan stoppe handelen om det skulle være noe
12. Selvbetjent butikk har betydelig lavere risiko for at en overstadig beruset person skal få handlet alkohol enn i en tradisjonell butikk
13. Det er også mye mindre risiko for tyveri, vi har flere muligheter til å finne ut hvem kunden er om det blir nødvendig og kan enkelt dokumentere en anmeldelse
14. Har en overstadig beruset person besøkt eller forsøkt å besøke butikken, så kan systemet automatisk nekte hen adgang neste gang, eller begrense adgang f.eks. ved at hen må gjennom en enkel kontroll før hen får lov til å komme inn i butikken

Utover det så ønsker vi å belyse noen sentrale elementer i alkoholsalgsprosessen i tradisjonell dagligvarebutikk sammenlignet med ny prosess ved bruk av RMA-Butikkstyring:

#	Utfordringer dagens prosess	Ny prosess
a)	Det er vanskelig å fastslå alder. Kassapersonalet sjekker ikke legitimasjon eller regner ut feil dato ved fremvist legitimasjon.	• Systemene kontrollerer automatisk alder, og man unngår regnefeil • 100% kontroll på at personalet kontrollerer alder
b)	Det kan være vanskelig å vurdere om en person er åpenbart påvirket av rusmidler.	• Ansatte kontrollerer alt salg • Systemene gjør det enkelt og sikkert å fange opp om en person er overstadig beruset

		• Det er et svært lite problem i Norge i dag med overstadig beruset personer i butikk, problemet er enda mindre i denne type butikk • Er man i tvil om en kunde er ruset så kan man enkelt sjekke kundens adferd visuelt tilbake i tid fra hen nærmer seg butikk, i butikk, ølskap til kasse. Instruks er da å starte samtale for å avdekke tilstand. Er ikke det nok, så kan man enkelt snakke med kunde, og observere kunde og adferd.
c)	Det kan være utfordrende å nekte salg i situasjoner med mye kø eller hvis det i en rolig periode ankommer en stor gruppe kunder.	• Kunde skjønner at hen blir stoppet av systemene, noe som har opplærende effekt og man unngår subjektivt skjønn hos en ansatt • Systemene gir bedre oversikt og kontroll enn det du får en fysisk butikk • Ansatte slipper å møte kunde fysisk i kassen
d)	Det kan være krevende å nekte en voksen påvirket kunde som står i kassakøen sammen med andre kunder.	• Kunde skjønner at hen blir stoppet av systemene, noe som har opplærende effekt og man unngår subjektivt skjønn hos en ansatt • Systemene gir bedre oversikt og kontroll enn det du får en fysisk butikk • Ansatte slipper å møte kunde fysisk i kassen
e)	Mangel på personell over 18 år, for eksempel i travle perioder	• Det er bestandig personer over 18 som passer butikken. Dette er enklere i denne driftsformen når man ikke trenger å være fysisk til stede
f)	Holde oversikt over at salgstiden er utløpt	• Skjer automatisk, ølskap låses automatisk ihht. salgstidene
g)	Vanskelig å ha passende stedfortreder med bestått kunnskapsprøve	• Systemene gjør at personer med kunnskapsprøven bestandig er bakvakt, og enkelt kan inn og kontrollere
h)	Tilkalle overordnet eller mer erfaren ansatt i situasjoner med tvil eller konflikt.	• Gjøres enkelt og raskt via systemene • Redusert risiko for ansatte, slipper å møte personer fysisk
i)	Informere om stedets rutiner og policy på skilting og annet materiell.	• Mer omfattende informasjon enn det du finner i en vanlig butikk • Kunde «signerer digitalt» når han går inn i butikken, på at hen ikke er ruset
j)	Falsk legitimasjon	• Dette dokumenteres og anmeldes på en langt bedre måte enn det som er mulig i vanlig butikk (hendelsen lagres digitalt)
k)	Opplæring i konflikthåndtering til alle ansatte som har kontakt med kunder	• Enklere å håndtere konflikter når man slipper å møte kunden fysisk

<u>Informasjon</u>

Vi håper informasjonen i søknaden forenkler kommunen sitt arbeid. Det kan nevnes at det i dag er totalt omkring 150 butikker som har tatt i bruk RMA-teknologien, og dermed gitt kundene sine et langt bedre tilbud enn hva som tradisjonelt har vært mulig for en liten distriktsbutikk å gjøre med begrensende åpningstider.

Ta gjerne kontakt om det er spørsmål til undertegnede, Regionssjef i Kjøpmanshuset Arnljot Aarflot tlf. 918 98 536, Hans Olav Bakås tlf. 908 92 853 (teknologileverandør, Liberty Now AS), eller Søren Solvang i Merkurprogrammet tlf. 916 84 869.

Det nevnes at Hadsel kommune er det gitt utvidet salgsløyve til Møysalbua AS. I Vågan kommune er det gitt utvidet salgsløyve til 3 butikker – Digermulen, Kleppstad og Gimsøysand.

Kommunaldepartementets støtteordning for distriktsbutikker, Merkur, støtter etablering av delvis fjernbetjente butikker, og har delfinansiert vår investering.

Vi håper på en positiv og snarlig behandling slik at vi kan opprettholde vår plan om åpning i februar 2026.

Vennlig hilsen

_____

Elin Davidsen
Daglig leder

Vedlegg:

- Distriktssenterets kommentar til Helsedirektoratet sin tolkningsuttalelse om salg av alkoholholdig drikk fra ubetjente kasser og butikk
- Mat Norge sin vurdering av teknologiske løsninger og salg av alkoholholdig drikk fra ubetjente kasser og butikker
- Informasjon om salg av alkohol med RMA-butikkstyring
- Intervju med statssekretæren i Helse- og omsorgsdepartementet om nytt regelverk i bransjebladet «Joker»

Distriktssenteret
Kompetansesenter for distriktsutvikling

MERKUR
FOR BUTIKKEN OG BYGDA

Helsedirektoratet v/Øyvind Giæver
Kopi: KMD v/ Judith Kortgård

Din referanse: Vår referanse: 2021/484 Dato: 08.11.21

Kommentar til Helsedirektoratet sin tolkningsuttalelse om salg av alkoholholdig drikk fra ubetjente kasser og butikker

Distriktssenteret er kjent med at det har oppstått usikkerhet hos enkelte Merkurbutikker, dagligvarekjedene og i kommunene i hvilken grad selvbetjente kasser og butikker følger regelverket som regulerer salg av alkoholholdig drikk i butikk. Distriktssenteret har nylig gjennomført et pilotprosjekt hvor en legger til rette for fleksible åpningstider med ny teknologi. Salg av alkoholholdig drikk har vært et av flere områder der pilotprosjektet har høstet erfaring. Vi vil gjennom dette notatet informere om de erfaringene som er gjort gjennom pilotprosjektet.

Bakgrunn for Distriktssenteret sitt pilotprosjekt

Merkur-programmet er et distriktspolitisk virkemiddel som har til formål å sikre innbyggerne i distriktene tilgang til en dagligvarebutikk med god kvalitet. En typisk Merkur-butikk er en butikk med en årlig omsetning mellom 3 og 13 mill. kroner, og som er ligger i et lite lokalsamfunn med stor avstand til nærmeste alternative butikk. Butikken har ofte 1-3 ansatte. Butikkene har en viktig rolle som nav i lokalsamfunnet og er et viktig bidrag for å opprettholde bosetningen i mange små bygder.

Utfordringen for mange av disse butikkene er å balansere kostnader og omsetning. Liten omsetning setter begrensninger i muligheten for å ha flere ansatte. Dette igjen betyr at butikkene ikke klarer å hente ut potensialet som ligger i utvidet åpningstid og dermed gjøre det mulig for bl.a. pendlere, hyttefolk og deltidsinnbyggere å benytte butikken, da de gjerne handler utenom de tidene på dagen når butikken er betjent. Å hente ut potensialet som ligger i utvidet åpningstid kan være avgjørende for om butikken overlever. Dette er bakgrunnen for Merkur-programmet sin satsing på bærekraftig utvikling av små distriktsbutikker gjennom å ta i bruk ny teknologi. I april 2020 avsluttet vi pilotprosjektet «Fleksible åpningstider med ny teknologi», hvor konklusjonen var at digitalisering gir helt nye vekstmuligheter, og bidrar til at flere små lokalbutikker overlever. Butikkene som deltok i pilotprosjektet fikk i gjennomsnitt en brutto omsetningsøkning på over 40 % og 34 % flere kunder. Flere av butikkene vurderer nå å øke antall ansette. I tillegg til utvidede åpningstider er tilgang til et attraktivt vareutvalg avgjørende for den positive utviklingen.

Salg av alkoholholdig drikk fra ubetjente kasser og butikk – erfaring fra pilotprosjektet

Helsedirektoratet tar i sitt brev datert 22.10.21 opp at alkoholholdig drikke ikke kan selges uten kontroll av en person som er fysisk til stede. I butikkene som deltok i pilotprosjektet «Fleksible åpningstider med ny teknologi» er det lagt til rette for at alt salg av alkoholholdig drikk er underlagt kontroll av en person (ansatt), som ved hjelp av teknologi kan se, kontrollere og snakke med kunde, selv om den ansatte ikke var fysisk i butikken.

Seks av butikkene i pilotprosjektet søkte sin kommune og fikk tillatelse til å selge alkohol ved hjelp av ny teknologi. Kommunene gjennomførte en grundig saksbehandling med tett dialog med butikken med bl.a.

synfaring hvor teknologi og salgsrutiner ble gjennomgått. Flere kommuner hadde også dialog ned Helsedirektoratet i denne prosessen. Da pilotprosjektet ble avsluttet hadde fem av de seks butikkene med salgsløyve hatt salgskontroll på alkohol og tobakksvarer, hvor alle kontrollene var gjennomført uten merknader.

I tillegg har konseptbutikken, Hegna landhandel, som åpnet i 2018 hatt flere kontroller gjennom årene, uten merknader. Det er heller ikke avdekket eller rapportert hendelser eller avvik på noen områder når det gjelder salgløyve, HMS-sikkerhet, IT-sikkerhet eller personvern.

Distriktssenteret gjorde tidlig i prosjektet en vurdering av hva som skulle være Merkur-programmet sin rolle når det gjaldt regulatoriske spørsmål. Vi konkluderte med at dette ansvaret ligger hos den enkelte butikk som en naturlig del av butikken sin internkontroll.

Det er i dag flere alternative teknologier som kan benyttes for å drifte ubetjente kasser og butikker. Distriktssenteret vil presisere at de seks butikkene som deltok i pilotprosjektet, og som fikk salgsløyve fra sine kommuner, benyttet en såkalt «RMA-Butikkstyring teknologi» ved salg av alkohol. I dag er denne RMA-teknologien tatt i bruk i 14 butikker over hele landet. Alle butikkene har søkt, og etter det Distriktssenteret kjenner til, fått innvilget salgsløyve for salg av alkohol, etter en grundig vurdering hvor ulike fagpersoner fra kommunen sammen med politi og andre har vært fysisk ute og testet mange butikker før godkjenning ble gitt. Butikkene har samlet passert 1 million besøkende, og de aller fleste av disse 14 butikkene har hatt én eller flere kontroller uten merknader. Distriktssenteret har forlagt brevet fra Helsedirektoratet for Mat-Norge, som eier RMA-Teknologien. Mat-Norge bekrefter de erfaringene som Distriktssenteret har gjort i pilotprosjektet.

Distriktssenteret sin anbefaling

Distriktssenteret mener at det er viktig at hver kommune vurderer hvert konsept på selvstendig grunnlag, da disse løsningene kan bygge på ulike teknologier og operative løsninger. Kommunens skjønnsadgang er svært vid når det gjelder å gi tillatelser, så lenge avgjørelsen er truffet på et saklig grunnlag, jf. alkoholloven § 1-7 a.

RMA-Teknologien som er brukt i pilotbutikkene har vært gjenstand for grundig testing og vurdering fra mange kommuner. I tillegg ligger det nå erfaringsvis mye kompetanse i butikkene og kjedene som også har testet og kvalitetssikret dette over tid. Slik sett er det rimelig å anta at kompetansen i den nye driftsmodellen er størst hos butikkene, kjedene og kommunene som har butikker med ny teknologi som gir rom for drift med ubetjente kasser og butikker. Distriktssenteret vil oppfordre til et tett samarbeid mellom den enkelte butikk og kommune slik at både teknologi, drift og rammebetingelser blir utviklet og tilpasset fremtidige behov og regelverk. Distriktssenteret mener det er viktig å legge til rette for innovasjon på alle nivå for å møte fremtidige utfordringer og muligheter.

Helsing
Distriktssenteret

Steinar Fredheim
Avdelingsdirektør (sign.)

Vedlegg: Mat Norge sin vurdering av teknologiske løsninger og salg av alkoholholdig drikk fra ubetjente kasser og butikker

Retail Multi Automation
-It's about freedom

INFORMASJON OM SALG AV ALKOHOL MED RMA-BUTIKKSTYRING

I Norge i dag finnes det 5 ulike driftsformer for salg av alkohol i dagligvarehandelen.

Disse har alle ulike tilnærmelser når det gjelder å ivareta kravene om at det ikke kan selges alkoholholdig drikk til personer som er åpenbart påvirket av rusmidler (jf. alkoholloven § 8-11 og alkoholforskriften § 3-1).

Disse 5 ulike driftsformene for salg av alkohol er:

1. Fysisk betjent over kassepunkt (som gir ett kontrollpunkt)
2. Kunde skanner og betaler alkohol selv i butikk (liten eller ingen kontroll)
3. Automat (butikk), hvor kunde skanner og betaler alkohol selv (ingen kontroll)
4. Netthandel (tilfeldig kontroll)
5. RMA-Butikkstyring (betjent salg, systematisk kontroll gjennom tre kontrollpunkt som gjør at man har bedre kontroll enn det som er mulig å få til i de andre driftsformene)

Praksis i Kommune-Norge er at når man har salgsbevilling ref pkt 1, så har det ikke vært søknadspliktig når man lar kundene gjør dette selv ref pkt 2.

Helsedirektoratet har indirekte akseptert dette, men kom med en presisering i et brev datert 28.11.2019. Dette brevet gikk ut til alle landets kommuner og fylkesmannsembeter, aktører i dagligvarebransjen og aktører som utøver kontroll av butikker med kommunal salgsbevilling.

Helsedirektoratet presiserte følgende i brevet:

Bruk av tekniske løsninger ved salg av alkoholdig drikk i butikk. Helsedirektoratet er kjent med at selvbetjente kasser blir stadig vanligere i dagligvarehandelen og at det i denne sammenheng benyttes ulike tekniske løsninger for alderskontroll ved salg av alkohol – f.eks. fingeravtrykk. Direktoratet har mottatt mange henvendelser vedrørende dette, og ønsker derfor å tydeliggjøre regelverket for salg av alkoholholdig drikk.

Direktoratet vil bemerke at salg av alkoholholdig drikk kun kan skje til personer som oppfyller lovens alderskrav. Det fremgår av alkoholloven § 1-5 at det er forbudt å utlevere alkoholholdigdrikk opp til 4,7 volumprosent til personer under 18 år. Videre er det et krav om at det ikke kan selges alkoholholdig drikk til personer som er åpenbart påvirket av rusmidler jf. alkoholloven § 8-11 og alkoholforskriften § 3-1. Salg av alkoholholdig drikk må videre skje innenfor den salgstiden som er fastsatt av hver enkelt kommune.

Forbudet mot salg og utlevering av alkoholholdig drikk til personer som er åpenbart påvirket kan etter direktoratets vurdering ikke ivaretas ved at det alene benyttes ubemannede, tekniske løsninger i betalingssituasjonen der gjennomføring av salget skjer. Forbudet innebærer med andre ord at bevillingshaver eller dennes ansatte må foreta en konkret vurdering av hvorvidt kunden det selges alkoholholdig drikk til er åpenbart påvirket av rusmidler.

Mat-Norge er enig i Helsedirektoratet sine vurderinger, som er en bekreftelse på det Mat-Norge la til grunn i teknologiutviklingen av RMA-Butikkstyring 2014.

Retail Multi Automation
-It's about freedom

RMA-Teknologien er bygd for å ha «minst like bra eller bedre kontroll», enn det som er mulig å få til i en tradisjonell butikk.

Så hvordan kan man kontrollere salg av alkoholholdig drikk i butikk med RMA-Butikkstyring?

Gjennom RMA-Butikkstyring blir alt salg av alkoholholdig drikk enkelt kontrollert av en person. En person som styrer butikken ved hjelp av RMA-Butikkstyring kan enkelt se og snakke med kunde, og enkelt gripe inn og stoppe salg av alkohol.

Denne personen kan enkelt overvåke og kontrollerer alle kjennetegnene som er oppgitt i påvirkningsskalaen fra Helsedirektoratet og mer til, for å avdekke om en person er «åpenbart påvirket», hvor man også enkelt kan observere kunden tilbake i tid (noen sek/min) f.eks. på vei inn i butikk, eller i butikk - på en måte som ikke vil være mulig å få til for en ansatt som fysisk skal gjøre kontrollen ved/rundt kassen i en butikk.

Vi ser fra tid til annen at dette med «lukt» har blitt kommentert. Vi ønsker å presisere at «lukt» ikke nevnt som element i veilederen fra Helsedirektoratet, og er heller ikke tatt med inn i påvirkningsskalaen av naturlige årsaker. Det sentrale for å avdekke om en person er «åpenbart påvirket» er at man må bruke flere kjennetegn som er grove nok. Lukt har da har liten eller ingen verdi. Siden man ved hjelp av RMA-Teknologien kan avdekke og kontrollere alle kvalitative «tenkelige kjennetegn» på en rask og presis måte, så har vi ikke brukt tid på å se hvor «lukt» eventuelt kunne gitt noen verdi i utøvelse av kontrollen.

Mat-Norge er i dag eneste teknologileverandøren som har spesialutviklet løsning for kontroll når det gjelder salg av bl.a. alkohol. Butikken blir autorisert og får et eget godkjenningsmerke som er å finne ved inngangen til butikken.

På mat-norge.no finner du et norgeskart med oversikt over alle butikkene med RMA-Butikkstyring.

Selv om det er mange kommuner i Norge som støtter opp under bruk av RMA-Teknologien ifb med salg av alkoholholdig drikk, så er Mat-Norge opptatt av ansvarlig alkoholhåndtering, og ønsker å støtte opp under kommunens viktige arbeid på dette området. Vi anbefaler at kommunen orienteres om at butikken tar i bruk RMA-Butikkstyring, slik at kommunen er kjent med dette med tanke på forvaltning av alkoholpolitikken lokalt, samt sikre informasjon til de som f.eks utøver kontroll av butikkene. Kommunen er også velkommen til å kontakte oss om de har spørsmål.

Dette skrivet kan gjerne deles med kommunen om ønskelig.

Vedlegg til notat: Kommentar til Helsedirektoratet sin tolkningsuttalelse om salg av alkoholholdig drikk fra ubetjente kasser og butikker

Mat-Norge sin vurdering av teknologiske løsninger og salg av alkoholholdig drikk fra ubetjente kasser og butikker

Viser til brev fra Helsedirektoratet 22.10.2021. Mat-Norge er enig i Helsedirektoratet sine vurderinger når det gjelder de overordnete målsetningene som må ivaretas, og har utviklet teknologien som sikrer at alle elementene som Helsedirektoratet her reiser spørsmål ved, minst er like godt eller bedre ivaretatt gjennom RMA-Butikkstyring.

«RMA-Teknologien» er bygd for å ha «minst eller bedre kontroll» enn det som er mulig å få til i en tradisjonell butikk. Gjennom «RMA-Butikkstyring» så blir alt salg av alkoholholdig drikk enkelt kontrollert av en person. Denne personen kan enkelt overvåke og kontrollerer alle kjennetegnene som er oppgitt i påvirkningsskalaen fra Helsedirektoratet og mer til for å avdekke om en person er «åpenbart påvirket», hvor man også enkelt kan observere kunden tilbake i tid (noen sek/min) f.eks. på vei inn i butikk, eller i butikk, på en måte som ikke vil være mulig å få til for en ansatt som er fysisk skal gjør kontrollen ved/rundt kassen i en fysisk butikk.

- *Vi ser fra tid til annen att dette med «lukt» har blitt kommentert, hvor vi ønsker å presisere at dette med «lukt» ikke nevnt som element i veilederen fra Helsedirektoratet og er heller ikke tatt med inn i påvirkningsskalaen av naturlige årsaker. Det sentrale for å avdekke om en person er «åpenbar påvirket» er at man må bruke flere kjennetegn som er grove nok, hvor lukt da har liten eller ingen verdi. Og siden man ved hjelp av RMA-Teknologien kan avdekke og kontrollere alle kvalitative «tenkelige kjennetegn» på en rask og presis måte, så har vi ikke brukt tid på å se hvor «lukt» evt kunne gitt noen verdi i utøvelse av kontrollen.*

  I utviklingen som har pågått siden 2014, så er det gjennomført en rekke studier i tradisjonelle butikker med selvbetjeningskasser, i tillegg til fordypning i regulatoriske forhold som har stått helt sentralt i utviklingsarbeidet, samt alt av tilgjengelige veiledere salg og kontroll. Vår vurdering er at RMA-Teknologien ikke utfordrer dagens regelverk på noen vesentlig måte, og at det ikke er behov for endring av regelverk, men kommunene må ha et bevisst forhold til at det er forskjell på teknologiene.

Det er en kjent sak at ordlyden i lover og forskrifter ikke henger med utviklingen, uten at det nødvendigvis hindrer en fornuftig utvikling ved hjelp av teknologi. I Alkoholloven eller Alkoholforskriften så er dette lite regulert, riktignok så er det nevnt § 2-5 Alkoholforskriften «Alkoholsvak og alkoholholdig drikk må ikke selges, utleveres eller skjenkes fra automat». Dette er ikke aktuelt i forhold til RMA-Butikkstyring, som er en betjent modell når det gjelder salg av alkoholholdig drikk. Om butikken har fysisk betjeningen kan ikke være avgjørende så lenge man ivaretar de overordnede målsetningen på en minst like god eller bedre måte.

Som Helsedirektoratet skriver: Direktoratet vil påpeke også at når alkohollovens vilkår for å tildele bevilling er oppfylt, er det opp til kommunen, på fritt skjønn, å bestemme om bevilling skal gis. Dette innebærer imidlertid ikke at en kommune kan sette alkohollovens bestemmelser til side og innvilge kommunale salgsbevillinger som strider imot regelverket.

DFB på trappene

kan stå seg over år, slik at vi slipper situasjoner som denne.»

Kjøpmenn som enten allerede har investert i Delvis Fjernbetjent Butikk (DFB), eller har planer om dette, kan puste lettet ut: Helse- og omsorgsdepartementet sier nå at de vil sørge for at et nytt regelverk for salg av aldersbestemte varer er utredet i løpet av året.

Statssekretær Usman Ahmad Mushtaq (Ap) i Helse- og omsorgsdepartementet opplyser til Joker at departementet vil sende et såkalt oppdragsbrev til Helsedirektoratet. (Et oppdragsbrev kan i denne sammenheng forstås som et brev til en eller flere underliggende etater, der de bes om å utføre en konkret oppgave).

TAR GREP: – Mennesker som bor i distriktene, bør ha lik mulighet til å handle aldersbestemte varer nær der de bor på samme måte som i tettbygde strøk. Det gjelder også i mindre butikker som ikke har anledning til å sysselsette medarbeidere i hele åpningstiden, sier statssekretær Usman Ahmad Mushtaq (Ap) i Helse- og omsorgsdepartementet til Joker. (Foto: Kaia Storvik.)

Ber om løsning

Etter det vi forstår, vil direktoratet i brevet bli bedt om å utrede hvilke teknologiske løsninger som finnes eller er på trappene, og eventuelt hvilke av dem som kan ivareta tobakkskadelovens krav, herunder hensynet til forsvarlig alderskontroll. I lys av dette skal direktoratet vurdere behov for endringer i regelverket.

– For oss er det viktig at tobakkskadeloven følges. Der er det forbudt med ubetjent salg av aldersbestemte varer i Norge, for eksempel fra automater. Men fjernbetjente butikker burde være innenfor. Mennesker som bor i distriktene, bør ha lik mulighet til å handle aldersbestemte varer nær der de bor på samme måte som i tettbygde strøk. Det gjelder også i mindre butikker som ikke har anledning til å sysselsette medarbeidere i hele åpningstiden. Dette til tross for at tobakksvarer er skadelig for helsen. I oppdragsbrevet ber vi derfor direktoratet å finne en løsning for hvordan vi kan få dette til, sier Mushtaq til Joker.

Teknologinøytralt

Mushtaq kan enda ikke si nøyaktig hva ordlyden i oppdragsbrevet vil være. Men han regner med at når det offentliggjøres, vil det være et viktig signal til næringslivsaktører som trenger forutsigbarhet for sine investeringer – inkludert kjøpmenn som har, eller vurderer å investere, i DFB.

– Er det en utfordring at teknologien ofte utvikler seg raskere enn hva lovgiver klarer å følge opp?

– I noen tilfeller ja, og det er nettopp derfor vi ber Helsedirektoratet nå gjennomføre en grundig vurdering. Målsetningen er å lage lover og forskrifter så teknologinøytrale at de kan stå seg over år, slik at vi slipper situasjoner som denne.

– Når kan et nytt lov- og regelverk se dagens lys?

– Oppdragsbrevet sendes Helsedirektoratet om kort tid, og vi regner med at en fornuftig løsning – herunder forslag til endret regelverk – vil være utredet i løpet av inneværende år.

Stor forvirring

Mange kjøpmenn og distriktsbutikker ble svært bekymret da Helsedirektoratet 18. februar sendte ut informasjon til alle landets kommuner, statsforvaltere og aktører i dagligvarehandelen.

Her skrev direktoratet at ***«salg av tobakksvarer og tobakkssurrogater fra automater, i selvbetjeningskasser og i ubetjente butikker ikke er tillatt, med mindre en ansatt på stedet holder oppsyn med disse.»***

Det finnes rundt 100 Delvis Fjernebetjente Butikker (DFB) rundt om i Distrikts-Norge. Skulle disse nå miste retten til å selge tobakksvarer? Det ville i så fall bli svært utfordrende for alle som en. I tillegg satte mange kjøpmenn, som hadde konkrete planer om å investere i DFB, arbeidet på vent. Uforutsigbarheten og usikkerheten ble for stor til å kunne forsvare en millioninvestering i digital butikk.

I Kommune-Norge er forvirringen stor. Mange kommuner er plutselig i villrede om DFB i deres kommune har lov til å selge aldersbestemte varer.

Fagleder Mats Andre Heivand i Skien kommune mente imidlertid at direktoratet tolket regelverket altfor strengt. I et brev til Helse- og somsorgsdepartementet 12. mars skriver han: ***«Slik jeg leser Helsedirektoratets brev virker det som om det ikke gjøres noe skille mellom ubetjent og fjernbetjent salg, noe som er uheldig ettersom det er et ganske stort skille mellom disse.»***

Han spør også: ***«Er Helse- og omsorgsdepartementet enig i at det er et skille mellom ubetjent og fjernbetjent salg, og dersom ikke, hvorfor?»***

Det er nå dette Helse- og omsorgsdepartementet jobber med.